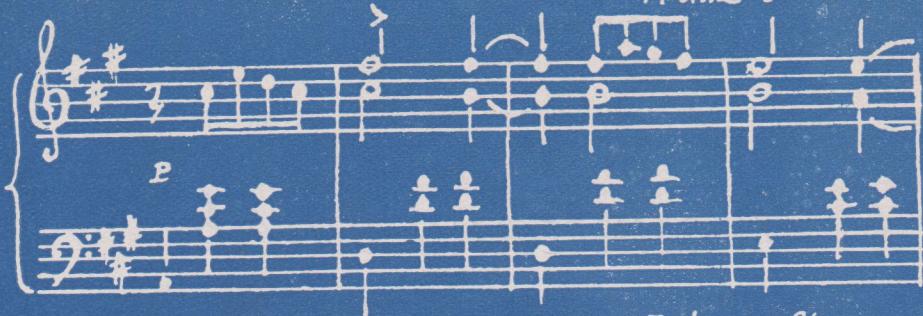

Franz Schubert

Johann Strauss

Franz Lehár

NESMRTELNÝ VALČÍK

STÁTNÍ DIVADLO V OSTRAVĚ

Premiéra 21. září 1957 v Divadle Jiřího Myrona

Nesmrteľný valčík

Baletní tryptich o 3 dějstvích zpracoval Emerich Gabzdyl

Režisér a choreograf: Emerich GABZDYL   Dirigent: Antonín KAŠPER
Scéna: Jan OBŠIL   Kostomy: Fernand VÁCHA j. h.

Asistent choreografie: Julie Jastřembská
Korepetitoři: Jan Gabzdyl a Vítězslav Hlávka Inspicient: Dušan Hlubinka

Franz Schubert

Její první ples

Balet o 1 dějství a 3 obrazech

OBSAH

1. obraz: (Výletní zahrada v Mödlingu)

Rodina krejčího Macháčka se vypravila v neděli odpoledne na výlet do Mödlingu. Při jejich příchodu je už zábava v plném proudu — tanec, zpěv a hry dětí se střídají v rušném veselí. Po uvítání s přáteli usedají manželé Macháčkovi se svými sedmi dcerami v krásném loubí. Po starších dcerách pokujují tovaryši, mezi nimiž je i krejčovský tovaryš Spáčil, zamilovaný do Kateřiny. Její sestra Anna, zamilovaná do Spáčila, smutně pohlíží na tančící, dokud ji nejmladší Evženie nevytrhne z jejího zadumání a nezatahne mezi veselici se mládež. Přistupně jsou vyzvány k tanci i ostatní dcery; staří si zatím povídají při dobrém vínečku. Až večer přeruší jejich družnou zábavu — je čas jit domů. Každá z dcer odchází v doprovodu mladého chasníka — dokonce i nejmladší Evženie našla svého studenta, který bydlí v jejich domě. Se slibem, že se všichni setkají na masopustním plese, rozcházejí se do svých domovů. Zůstává jen parta veselých mládenců, zakončujících při šramlu 1. obraz.

2. obraz: (Byt krejčího Macháčka)

U krejčího Macháčka je živo — všichni se chystají na masopustní ples. Zvláště rozechvělá je Evženie, která jde na svůj první ples. Starší sestry přehlížejí její toaletu a dávají jí ponaučení, jak se má chovat ke kavalírům. Nakonec z toho vznikne malá hádka, kterou ukončí otec. Z komůrky vychází tovaryš Spáčil a všichni společně odcházejí na ples.

3. obraz: (Plesová síň)

V postranních lóžích sedí plesoví hosté, přihlízející plesu, který právě začíná. Polonéza zahajuje večer, plný kouzla pro mladičkou Evženii i ostatní účastníky plesu. Tanec střídá tanec — všichni jsou spokojeni. Vždyť i staří si přijdou na své menuetem. A o přestávce si mnozí najdou přiležitost vyznat své vyvolené lásku. Tak se také stalo Evženii, naslouchající vyznání studenta. Okouzlenou mladou dvojici, která jako by zapomněla na své okolí, najde ustaraná matka až v předsáli. Vede je zpět do sálu, kde se již tanečníci připravují k novému tanci — k valčíku. Za všeobecného veselí končí večer a hosté se rozcházejí do svých domovů. Tak skončil její první ples.

Nesmrtelný

Ve vývoji společenského tance se hrál valčík významnou úlohu. Proti okázalé obřadnosti a strojenosti aristokratických tančů postavil neručenost pohybů a intimnost prožitku, proti volnému držení — pevné objetí, proti řadovým tancům — tanec kolovalý a párový.

Valčík se zrodil v XVIII. století z jihoněmeckého lidového „ländleru“. Původně se tančil pomalu — v $\frac{3}{4}$ nebo $\frac{2}{3}$ taktu. V sedesátých letech 18. století byl již v Německu tak populární, že se mladý Goethe jako strassburšský student rozhodl naučit se ho, protože by se bez jeho znalosti nemohl pohybovat ve společnosti. Tehdy se ještě valčík tančil za písňového doprovodu; nejčastěji se zpívala písnička „Ach, du lieber Augustin“, nazvaná podle svého autora — známého vídeňského písničkáře.

Na jevišti se valčík po prvé objevil v opeře Vincenze Martina „Una cosa rara“, která měla premiéru r. 1787 ve Vídni. Zde tančily valčík čtyři osoby, oděně černě a růžově. Tato opera značně přispěla k popularisaci nového tance, který pak postupně pronikal do celé Evropy. Získal si oblíbnu zvláště v demokratických kruzích a u mládeže; starý svět se mu bránil, protože v něm spatřoval zkázu dobrých mravů. Princezna Luisa Radziwiłłová vypráví ve svých vzpomínkách, že mecklenburské princezny (pozdější královna Luisa a její sestra), byly první, které se odvážily zatančit valčík na dvorním plese v berlínském zámku — 24. prosince 1794. Starý král byl nadšen, zato královna byla pohoršena a zakázala svým dcerám následovat tohoto příkladu. Zákaz valčíku platil u berlínského dvora ještě za

Valčík 1847

K obrázkům: Na 3. straně vlevo Marta Drottnerová — Bohuslav Pašek, vpravo Dagmar Svobodová — Albert Janíček, na 6. straně vlevo: Vlasta Pavelcová — Albert Janíček, vpravo: Vlasta Pavelcová, na 7. straně: Hilda Kramolišová — Karel Jurčík.

valčík

Viléma II. Do petrohradského dvorského prostředí pronikl valčík až dlouho po smrti Kateřiny I. Byla to r. 1798 princezna Anna Lapuchinová, která prolomila ledy konvence a zavedla tanec, až dosud u carského dvora přísně zakázaný. Velmi dlouho nemohl valčík zdomácnět v Anglii. Napoleon byl již ve vyhnanství na ostrově Sv. Heleny, když se vrátil z Paříže do Londýna mladý, svobodný vévoda z Devonshire a byl velmi udělen, že se u anglického dvora netančí valčík. Protože zmíněný vévoda patřil k nejlepším partíím v zemi, nebylo divu, že se pro mladé londýnské dámy stal jeho pokyn rozkazem. Na příštím plese tančily valčík s takovou vášní, že přihlížející vévoda prohlásil: „Nikdy se neožením s dívkou, která tančí valčík!“ A svůj slib dodržel — zemřel o 40 let později jako starý mládenec.

V devatenáctém století byl již valčík nejoblíbenějším společenským tancem. Každá země si ho přizpůsobovala podle svého vkusu — tu se tančil pomaleji a tu zase rychleji. Paříž si ho upravila na „francouzský valčík“ — objevil se valčík dvojkrokový či balancový. Vítězem však zůstal valčík vídeňský, hlavně zásluhou krále valčíků Johanna Straussse. Valčík pronikl i do tvorby Beethovenovy, Schubertovy, Schumanovny, Chopinovy, Brahmsovy, Dvořákovy a d.

Marně vyšší společnost zakazovala valčík, marně varovala před újmou na zdraví i mravech. Valčík zvítězil na celém světě a udržel si svou oblíbnu dodnes. Nesmrtelný valčík!

Helena Šimáčková.

Johann Strauss

Májová slavnost

Hanička		Vlasta Pavelcová
Jiří		Albert Janíček
Klára		Zd. Nováková - D. Svobodová
Adéla	přítelkyně Haničky	L. Moskalová - J. Jastřembská
Magda		L. Jansová - J. Kurovská
Olga		O. Mitková - L. Rašková
Karel		Karel Jurčík
Oskar		Miroslav Nohel
Jindřich		Jiří Hájek
Leopold		Bohuslav Pašek
Starosta obce		Josef Sokol
Jeho žena		Milča Pírková
Rodiče děvčat a chlapců		M. Beranová, A. Michalík, M. Lojín, E. Kubíčová
Děvčata a chlapci		dámy a páni baletu
Děti		děti baletní školy

OBSAH

První neděli v máji oslavuje mládež slavnost květů. Vyšnořené dívky přicházejí na náves k odpolední veselici. Každá si nese svou květinovou girlandu pro hlavní tanec. Co tu je štěbetání, dovádění a milostného škádlení! Tepřve první taktý ländleru ukázal rozpuštělou mládež. Po slavnosti se všichni rozcházejí do svých domovů.

Hanička, jejíž mysl je stále naplněna romantickými vidinami, prožívá znova ve snu celou odpolední slavnost. Zdá se jí, že je středem pozornosti mezi známými; všichni jsou ovšem jiní než odpoledne — jejich šat je jako z pavučin a vznáší se při tanci jako závoj vět. A jak krásný je její milý, jako princ z pohádky! Škoda, že všechno bylo jen krásným snem! Ráno Hanička procítá do skutečnosti všedního dne.

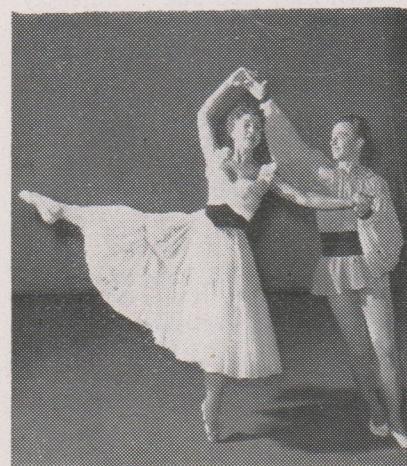
Franz Lehár

Fantastický valčík

Ředitel tanečního divadla		Josef Sokol
Baletní mistr		Alena Kadlecová
Korepetitor		Jan Gabzdyl
Primabalerina		Hilda Kramolišová
Lollia Fuller		Jarmila Hylasová
Prvý tanečník		Karel Jurčík
Šatnářka		Milča Pírková
Inspicient		Antonín Michalík
Španělský taneční pár		J. Jastřembská - A. Janíček
Italská tanečnice		Dagmar Svobodová
Sólové tanečnice baletu		L. Rašková - M. Drottnerová
Sóloví tanečníci		Boh. Pašek - J. Hájek
Tanečnice kankánu		O. Mitková, L. Baroňová, K. Bončková, K. Hrdinová, V. Jančíková, E. Fibingerová
Tanečnice valčíku		J. Kurovská, Z. Koláčková, L. Jansová, L. Moskalová, J. Čížová, V. Tkadlecová, Z. Brázdrová, B. Vorlová, D. Sládková, D. Dobrá, R. Gabzdyllová, Z. Nedvědová
Tanečníci valčíku		L. Mašek, M. Nohel, R. Hučín, M. Šimsa, E. Krischke, M. Bilek
Divadelní obecenstvo		}
Uvaděč		externisté

OBSAH

Divadlo připravuje premiéru baletu „Fantastický valčík“ — všude je plno ruchu. Při zkoušce, která právě probíhá na scéně, poznáváme nejrůznější problémy pracovního dne v divadle.

A konečně tu je očekávaný den premiéry! Opona se zvedá a jsme svědky závěru úspěšného večera, jehož vyvrcholením je nesmrtelný valčík. Záplava květinových darů padá na jeviště — a tím končí třetí část baletního večera, věnovaného nesmrtelnému valčíku.

Franz Schubert

(1797—1828)

Ke zpěvu vědl Fr. Schuberta již od dětství jeho otec-ucitel. Jako jednáctiletý byl přijat do císařské dvorní kapely, kde se pod vedením Salieriho naučil hrát na několik nástrojů a seznámil se s hudební teorií. Když po pěti letech opustil kapelu, stal se na čas učitelským pomocníkem otce. Tehdy již skládal balady a písň, z nichž zvláště „Markéta u přeslice“ (r. 1814) a „Král duchů“ (r. 1816) položily základ k jeho skladatelské slávě. F. Schubert je právem nazýván tvůrcem novodobé písni — píseň učinil jedním z nejčistších projevů německé romantiky. Učil se u Mozarta a především u Beethovena. Z jeho bohatého odkazu (napsal více než 600 písni, řadu oper, církevních skladeb, symfonii i valčíků) jmenujeme alespoň sborníky písni „Spanilá mlynářka“ (r. 1823) a „Zimní cesta“ (r. 1827).

Johann Strauss - syn

(1825—1899)

Johann Strauss ml. zdědil hudební talent po svém otci — vídeňském dvorním kapelníkovi, jehož tvorbu však předčil melodickou a rytmickou svěžestí, výraznější instrumentaci a překypujícím temperamentem. Po otcově smrti (1849) převzal řízení jeho orchestru, s nímž slavil triumfy na koncertech v Německu, Rusku, Francii, Anglii, Americe i na Balkáně. Jako ředitel c. k. dvorní kapely povznesl taneční hudbu na vysokou koncertní úroveň. Johann Strauss ml. se proslavil po celém světě svými valčíky (z velkého počtu jmenujeme alespoň tři — „Císařský valčík“, „Na krásném modrém Dunaji“ a „Růže z jihu“) a početnou operetní tvorbou, z níž největší oblibu získala díla: „Královnin krajkový šátek“, „Noc v Benátkách“, „Tisíc a jedna noc“, „Netopýr“ a „Cíkánský baron“.

Franz Lehár

(1870—1948)

Hudební nadání Franze Lehára objevil velmi záhy jeho otec — vojenský kapelník, který poslal svého syna na pražskou konzervatoř. Hned po skončení studií se dostal F. Lehár do styku s divadlem, když nastoupil jako první houslista divadelního orchestru v Barmen-Elberfeldu. První svou operetu „Vídeňské ženy“ napsal téhož roku (1902), kdy se stal dirigentem vídeňské operetní scény „Na Vídene“. Toto prostředí mělo na Lehára blahodárný vliv; každý rok komponoval další operety, které ho proslavily jako nového krále vídeňské operety („Veselá vdova“, „Cíkánská láska“, „Země úsměvů“, „Paganini“, „Giuditta“ a d.). Lehár byl jedním z nejplodnějších skladatelů, o čemž svědčí i velký počet písni a valčíků.

F. Schubert — J. Strauss — F. Lehár: Nešmrtelný valčík. Program vydalo Státní divadlo v Ostravě. Sestavila Helena Šimáčková. Výtvarná spolupráce Vladimír Šrámek — fotografie František Krasl. Vytiskly Ostravské tiskárny prov. 02, Ostrava I., Hollarova 14. Cena 0,90 Kčs.